

УДК 81.112: 811.14'02 +

ББК 81.2

Ν ΕΦΕΛΚΥΣΤΙΚΟΝ У ДАВНЬОГРЕЦЬКОМУ ЕПОСІ (на прикладі мови Нонна Панополітанського)

ЛУЩЕНКО Т.Л.

Київський національний лінгвістичний університет

У статті висвітлено особливості ν ἐφέλικυστικόν у V ст. н. е. на прикладі пізнього давньогрецького епосу “Діонісіака” та “Парафраза Євангелія від Іоанна” Нонна Панополітанського, знакового автора для грекомовної Фіваїди зазначеного періоду. Основну увагу зосереджено на аналізі вживання ν ἐφέλικυστικόν, установленні його закономірностей у мовленні автора та коментуванні випадків, виявлених у двох епосах. З’ясовано, що у вживанні ν ἐφέλικυστικόν автор наслідує давніші зразки, зокрема аттичного давньоіонійського (гомерівського) діалектів.

Ключові слова: аттичний діалект, давньогрецька мова V ст. н.е., Нонн Панополітанський, ν ἐφέλικυστικόν, давньогрецький епос, “Діонісіака”, “Парафраза”.

The present article deals with the peculiarities ν ἐφέλικυστικόν in Greek epic poems in 5th century, the Dionysiaca and the Metabole or Paraphrase of the Gospel of John, writing by Nonnus of Panopolis, who was an important writer for greek Thebaid. Particular attention is paid to highlight using ν ἐφέλικυστικόν, to describe the features of language of Nonnus of Panopolis and interpret the phenomenon of ν ἐφέλικυστικόν in Greek epic poems. The study has confirmed that the author use more ancient forms of ν ἐφέλικυστικόν as in the Attic Greek and Ionic dialect.

Key words: Attic Greek, Ionic dialect, Ancient Greek 5th century, Nonnus of Panopolis, ν ἐφέλικυστικόν, Greek epic poems, the Dionysiaca, a Paraphrase of the Gospel of John (the Metabole).

Відображення особливостей вживання ν ἐφέλικυστικόν у контексті мовної особистості, зокрема Нонна Панополітанського, як на рівні фонетики, так і морфології не були предметом комплексного дослідження, зокрема в синхронії та діахронії, що становить новизну пропонованої статті.

Її присвячено аналізу тих іонійських та аттичних фонетичних варіантів ν ἐφέλικυστικόν, на матеріалі “Діонісіаки” та “Парафрази Євангелія від Іоанна” (далі – “Парафрази”), які суперечать загальномовним тенденціям даного періоду (V ст. н.е.) і знаходять своє відображення, зокрема, в гомерівському діалекті.

Метою статті є виявлення особливостей вживання ν ἐφέλικυστικόν у “Діонісіаці” й “Парафразі” та порівняння їх з аттичним діалектом, а також з мовою Гомера.

Для досягнення мети передбачено виконати такі завдання: описати особливості використання ν ἐφέλικυστικόν у “Діонісіаці” та “Парафразі”, порівняти виявлені випадки з койне, аттичним діалектом і мовою Гомера та встановити закономірності в мовленні автора щодо вживання ν ἐφέλικυστικόν.

Нонн жив орієнтовно в V ст. н. е. в єгипетському еллінізованому місті Панополісі, тому припускаємо, що автор писав тексти на койне, однак детальніший аналіз його епосу вказує на властивість Нонна архаїзувати мовлення, використовуючи характерні риси гомерівського діалекту, елементи аттичного діалекту, який характерний для пуристів того часу.

Також зазначимо, що для грецької мови типова діалектно-жанрова єдність. Літературні діалекти давньогрецької мови, як зазначає І. М. Тронський, “майже ніколи не виникали лише на базі народно-розмовного діалекту відповідної спільноти й являли собою певною мірою

продукт деякого діалектного змішання” [9, с. 3]. Ці літературні мови диференціювалися за жанрами, і кожний жанр надавав свій особливий набір діалектних одиниць, які склали його [9, с. 3]. Тож кожний жанр намагався утримати той діалект, на якому були створені перші твори в цьому жанрі [2, с. 88].

Як відомо, у гомерівському діалекті зберігаються характерні особливості іонійського діалекту. Під впливом іонійського діалекту зменшилося використання ν в $\epsilon\phi\epsilon\lambda\kappa\upsilon\sigma\tau\iota\kappa\acute{o}\nu$ у нормативних випадках для класичного аттичного діалекту ще в попередній елліністично-римський етап [7, с. 405].

Класична норма давньогрецької мови (аттичний діалект) засвідчує вживання ν в $\epsilon\phi\epsilon\lambda\kappa\upsilon\sigma\tau\iota\kappa\acute{o}\nu$ перед голосним звуком чи розділовим знаком у Dativus pluralis на $-\sigma\iota(\nu)$, у закінченнях історичних часів 3 особи однини $-\epsilon(\nu)$, у закінченнях головних часів 3 особи множини $-\sigma\iota(\nu)$ та у формі $\epsilon\sigma\tau\iota(\nu)$, а також в окремих частках [8, с. 12; 10, с. 134; 6, с. 20; 1, с. 35; 3, с. 36].

У III ст. до н. е. – IV ст. н. е. (грецька койне періоду еллінізму) широкого використання набула рухома ν , приміром $\mu\acute{\eta}\nu$ замість $\mu\acute{\eta}$ [7, с. 436], найчастіше в іменних та дієслівних закінченнях [4, с. 207].

Аттикісти писали в $\epsilon\phi\epsilon\lambda\kappa\upsilon\sigma\tau\iota\kappa\acute{o}\nu$, щоб уникнути зяяння, а в Новому Завіті дотримано “тенденції радше вживання кінцевого ν , ніж його відсутності” [с. 229].

В $\epsilon\phi\epsilon\lambda\kappa\upsilon\sigma\tau\iota\kappa\acute{o}\nu$ у Нонна Панополітанського зафіксовано наступними прикладами.

Форма $\epsilon\sigma\tau\iota(\nu)$. У “Діонісіаці” констатуємо її у конструкціях: “... $\acute{\alpha}\nu\delta\rho\omicron\mu\acute{\epsilon}\eta\varsigma\ \kappa\alpha\kappa\acute{o}\tau\eta\tau\omicron\varsigma\ \epsilon\pi\alpha\iota\tau\iota\acute{o}\varsigma\ \epsilon\sigma\tau\iota\ \text{Прομηθεύς}...$ ” [D. 7. 59] – “... у стражданні людини винний Прометей...”; “... $\kappa\alpha\iota\ \text{πυρός}\ \epsilon\sigma\tau\iota\nu\ \acute{\iota}\delta\omega\rho\ \mu\omicron\lambda\acute{\upsilon}\ \phi\acute{\epsilon}\rho\tau\epsilon\rho\omicron\nu...$ ” [D. 21. 224] – “... і пшениця набагато краще від води...”. У “Парафразі” виявлено такі приклади: “... $\epsilon\sigma\tau\iota\ \text{προφήτης}...$ ” [Р. 6. 56; 7. 156; 8. 89] – “... він пророк...”; “... $\epsilon\sigma\tau\iota\ \text{θεογλώσσω}\ \kappa\epsilon\chi\alpha\rho\alpha\gamma\mu\acute{\epsilon}\nu\omicron\nu...$ ” [Р. 8. 22] – “... мовою Бога викарбуване...”; “... $\epsilon\sigma\tau\iota\ \text{ἐτήσιον},\ \delta\phi\rho\alpha\ \kappa\epsilon\nu\ \acute{\upsilon}\mu\acute{\iota}\nu...$ ” [Р. 18. 186] – “... є щорічним, поки ж для вас...”. У “Парафразі” вживається $\epsilon\sigma\tau\acute{\iota}$ – 14 разів, $\epsilon\sigma\tau\acute{\iota}\nu$ – 17 (45,16% та 54,84% відповідно), а в “Діонісіаці” – $\epsilon\sigma\tau\acute{\iota}$ 40 разів, $\epsilon\sigma\tau\iota\nu$ – 21 раз (65,57% та 34,43% відповідно). Статистичний підрахунок дає підстави для висновку: варіативність уживання форм частіше простежується в “Діонісіаці” (близько 30%). І як засвідчують приклади, при вживанні форми $\epsilon\sigma\tau\iota(\nu)$ Нонн Панополітанський слідує правилам аттичного діалекту.

Dativus pluralis на $-\sigma\iota(\nu)$. У “Діонісіаці” виявлено: “... $\epsilon\pi\acute{\iota}\ \xi\eta\rho\acute{o}\nu\sigma\iota\nu\ \acute{\alpha}\nu\gamma\omega\sigma\tau\omicron\acute{\iota}\varsigma...$ ” [D. 1. 299] – “... у змучених руках...”; “... $\acute{\alpha}\lambda\mu\alpha\sigma\iota\nu\ \acute{\alpha}\nu\tau\omicron\pi\acute{o}\rho\omicron\iota\sigma\iota\nu...$ ” [D. 1. 308] – “... для солоних зустрічних течій”; “... $\kappa\alpha\iota\ \nu\epsilon\phi\acute{\epsilon}\lambda\eta\sigma\iota\nu\ :\ \acute{\alpha}\pi\acute{o}\ \dots$ ” [D. 2. 497] – “... і хмарам з...”; “... $\kappa\alpha\iota\ \delta\iota\epsilon\rho\acute{o}\tau\iota\varsigma\ \mu\epsilon\lambda\acute{\epsilon}\epsilon\sigma\sigma\iota\nu\ \acute{\epsilon}\sigma\omega\ \delta\acute{\upsilon}\nu\omicron\upsilon\sigma\alpha\ \rho\acute{\epsilon}\acute{\epsilon}\theta\rho\omega\nu...$ ” [D. 5. 314] – “... і з нещасливими мокрими в струмки занурена...”; “... $\sigma\tau\epsilon\rho\omicron\pi\eta\acute{\varsigma}\sigma\iota\nu\ \acute{\epsilon}\lambda\acute{\alpha}\mu\pi\epsilon\tau\omicron...$ ” [D. 8. 373] – “... блискавками світить...”; “... $\kappa\alpha\iota\ \lambda\eta\gamma\upsilon\rho\acute{o}\tau\iota\varsigma\ \sigma\tau\omicron\mu\acute{\alpha}\tau\epsilon\sigma\sigma\iota\ \phi\iota\lambda\omicron\sigma\kappa\acute{\alpha}\rho\theta\mu\omega...$ ” [D. 5. 115] – “... і для співучих вуст скіпетролюбивому...”. А в “Парафразі”: “... $\sigma\acute{\iota}\nu\ \acute{\alpha}\nu\delta\rho\acute{\alpha}\sigma\iota,\ \kappa\alpha\iota\ \dots$ ” [Р. 1. 42] – “... з чоловіками, і...”; “... $\kappa\alpha\iota\ \sigma\phi\iota\sigma\iota\ \text{πειθομένοις}...$ ” [Р. 1. 94] – “... і їм, тим, хто розпитував...”; “... $\acute{\alpha}\sigma\eta\mu\acute{\alpha}\nu\tau\omicron\iota\sigma\iota\ \phi\alpha\nu\acute{\epsilon}\iota\eta...$ ” [Р. 1. 110] – “... тому, хто лишився без настиха, освітили...”; “... $\acute{\alpha}\pi\acute{\rho}\omicron\iota\sigma\iota\ \kappa\alpha\iota\ \acute{\alpha}\pi\nu\acute{\epsilon}\omicron\sigma\tau\omicron\iota\sigma\iota\ \lambda\omicron\epsilon\tau\rho\acute{o}\tau\iota\varsigma...$ ” [Р. 1. 121] – “... незапаленій і бездиханній купелі...”; “... $\pi\acute{\alpha}\sigma\iota\nu\ \acute{\alpha}\nu\alpha\pi\tau\acute{\upsilon}\zeta\epsilon\iota\epsilon...$ ” [Р. 1. 21] – “... усім відкривав би...”; “... $\acute{\phi}\acute{\upsilon}\sigma\iota\nu\ \acute{\alpha}\nu\delta\rho\acute{o}\nu...$ ” [Р. 1. 26] – “... що виникали через людей...”; “... $\acute{\alpha}\nu\delta\rho\omicron\mu\acute{\epsilon}\omicron\iota\sigma\iota\nu\ \acute{\epsilon}\nu\ \delta\acute{\iota}\mu\alpha\sigma\iota\nu,\ \delta\acute{\iota}\acute{\alpha}\ \tau\epsilon\ \tau\iota\mu\acute{\eta}\nu$ ” [Р. 1. 43] – “у людських очах, яких боялися”; “... $\text{Χριστός}\ \text{Ἰουδαίοισιν}\ \acute{\alpha}\kappa\omicron\upsilon\epsilon\tau\alpha\ \text{Ἑλλάδι}\ \phi\omega\eta\acute{\eta}$ ” [Р. 1. 159] – “Від Іудеїв чується еллінське слово Христос”. Нонн Панополітанський у формі Dativus pluralis при $-\sigma\iota(\nu)$ вживає в $\epsilon\phi\epsilon\lambda\kappa\upsilon\sigma\tau\iota\kappa\acute{o}\nu$ за класичними правилами давньогрецької мови.

Закінчення історичних часів 3 особи однини $-\epsilon(\nu)$. У “Діонісіаці” ми зафіксували такі приклади: “... $\text{Ζεὺς}\ \delta\acute{\epsilon}\ \text{πατὴρ}\ \sigma\kappa\omicron\pi\acute{o}\varsigma\ \acute{\eta}\nu\ \delta\ \tau\eta\lambda\acute{\iota}\kappa\omicron\varsigma\ :\ \omicron\upsilon\pi\delta\alpha\nu\acute{\alpha}\varsigma\ \delta\acute{\epsilon}...$ ” [D. 7. 197] – “... Зевс же, батько, був наглядцем у такому віці...”; “... $\epsilon\acute{\iota}\varsigma\ \mu\acute{\epsilon}\sigma\omicron\nu\ \acute{\eta}\lambda\theta\epsilon\nu\ \acute{\alpha}\gamma\acute{\omega}\nu\omicron\varsigma...$ ” [D. 37. 462] – “... у центр зібрання зайшов...”; “... $\acute{\epsilon}\mu\phi\rho\nu\alpha\ \delta\acute{\alpha}\kappa\rho\nu\alpha\ \chi\epsilon\acute{\upsilon}\epsilon,\ \kappa\alpha\iota\ \dots$ ” [D. 5. 414] – “... розсудлива пролила сльози і...”; “... $\kappa\lambda\acute{\alpha}\tau\epsilon\ \tau\epsilon\acute{o}\nu\ \gamma\epsilon\nu\acute{\epsilon}\tau\eta\nu...$ ” [D. 47. 185] – “... оплакував твоє народження...”. У “Парафразі”

теж є відповідні приклади, зокрема з флексією –ε: “... ἦλθε φιλοχρίστων ...” [P. 4. 195] – “... прийшов до христолубивих...”; “... πατρόθεν ἦλθε θελήμονι ...” [P. 7. 114] – “... по батьку прийшов добровільно ...”; “... ὅτε λοίσθιον ἦλθε χοροστάδος ...” [P. 7. 140] – “... колись прийшов у хоровий...”. А з закінченням –εν: “... ἦεν ἐν αὐτῷ...” [P. 1. 9] – “...був у ньому ...”; “... ἦεν ἐν ἀχλύοεντι δὲ κόσμῳ...” [P. 1. 11] – “...був. У темному космосі ...”; “... μουνογενῆς λόγος ἦεν, ὃς ἀνέρα...” [P. 1. 25] – “єдинокорним Слово було, яке чоловіка...”; “... εἰς πόλιν ἦλθεν ὀμόστολον...” [P. 3. 189] – “... з міста прийшов до супроводжуючого...”.

Цікавий нюанс – слово *ἦε* (епічний варіант 3 особи однини імперфекта від *εἶμι*) ні в “Парафразі”, ні в “Діонісіаці” не вживається з рухомою *ν*. У використанні закінчень історичних часів 3 особи однини – ε(ν) автор також послуговується класичними нормами вжитку рухомої *ν*.

Закінчення головних часів 3 особи множини –σι(ν) у “Діонісіаці” представлено прикладами: “... ἄν ἄουσι ἐνναλίην μετὰ νίκην...” [D. 20. 93] – “... знову запалюють після бойової перемоги...”; “... ῥυθμὸν ἀνακροῦσους Ἀθῆναι...” [D. 27. 306] – “... у ритм заплескати Афіни...”; “... καὶ στεροπαὶ γεγάσιον ἀπ’ ὀμβροτόκων νεφελῶων...” [D. 2. 450] – “... і блискавки народили з тієї, що приносить дощ, хмари ...”. У “Парафразі” флексію –σι вжито в таких конструкціях: “... καλέουσι, θεηγόρος” [P. 1. 74] – “... звуть, той, хто міркує про Бога ...”; “... σπεύδουσι πολλῆται” [P. 3. 135] – “... поспіхом роблять мешканці полісу...”. Фіксуємо також закінчення –σιν: “ταῦτά με γινώσκουσιν Ἰσῶ διδυμάονι θεσμῷ” [P. 10. 51] – “... тому пізнається рівносильному близняті давній закон...”; “... Ἰησοῦν καλέουσιν, ἐμὴς ὠϊζεν ὀπωπᾶς” [P. 9. 58] – “... Ісусом кличуть, відкрив мені зір...”.

Як і в Dativus pluralis на –σι(ν), у закінченнях історичних часів 3 особи однини –ε(ν) та у формі ἔστι(ν), як і у закінченнях головних часів 3 особи множини на –σι(ν) Нонна з Панополя використовує аттичні правила вжитку цього форманта.

Еолійська частка κε (атт. *ῥν*, би) ужита 15 разів у тексті “Парафрази”, 19 разів у “Діонісіаці” (для порівняння – 135 разів у тексті “Одіссеї”), її відповідник з *ν* ἐφελκυστικόν – *κεν* у “Парафразі” Нонна Панополітанського трапляється 41 раз, а в “Діонісіаці” – 60 разів (для порівняння в “Одіссеї” – 64 слововживання).

Некласичного вжитку *ν* ἐφελκυστικόν не знайдено: “... καὶ νύ κε κόσμος ἄκοσμος ἐγίνετο, καὶ νύ κεν ἀνδρῶν...” [D. 6. 371] – “... тож і некрасива прикраса виникла, і людям би ...”; “... καὶ νύ κε φόρτον Ἐρωτος ...” [D. 41. 239] – “... і що ж напевно вантаж Ерота...”; “οὐ γὰρ ἔχω τινὰ φῶτα διάκτορον, ὄφρα κε πηγῆς” [P. 5. 22] – “...не маю якогось посланця світла, поки вистрибнув би...”.

Частка νύ(ν) у “Діонісіаці” презентує вплив попереднього елліністично-римського періоду на вживання *ν* ἐφελκυστικόν, адже виявлено її відсутність як перед голосною, так і перед приголосною: “... καὶ νύ εἰς χθόνα ῥῖψεν ...” [D. 22. 312] – “... коли ж у землю кинув...”; “... ἐπεὶ νύ οἱ εἶνεκα μορφῆς ...” [D. 29. 20] – “... , коли ж вони через зовнішність ...”; “... καὶ νύ κεν ἐκ ροθίων ...” [D. 11. 422] – “... і від тих, що шумлять ...”.

У “Парафразі” автор застосовує частку *νύ(ν)* за правилами класичного вжитку *ν* ἐφελκυστικόν, при цьому інколи трапляється частка *νῦν* на місці *νύν*. У “Діонісіаці” зазначена частка не зустрічається взагалі з *ν* ἐφελκυστικόν. У “Парафразі” ж *νῦν* ужито 18 разів: “καὶ νῦν ὄν μεθέπεις ...” [P. 4. 85] – “і тепер, якого ти слухаєш...”; “εἰσέτι νῦν γενέτης ἐργάζεται ἠθάδι θεσμῷ...” [P. 5. 63] – “... ще тепер від народження працює за звичним законом ...”; “καὶ σοὶ ὁ νῦν λαλέων αἰτᾶς ...” [P. 9. 171] – “... і твоя тепер балаканина сама...”. У “Парафразі” *νύ* знайдено 3 рази: “... ἢ ρά νυ Δαβὶδ...” [P. 4. 140] – “...справді тепер Давид ...”; “ἢ ρά νυ κοίρανος ἔσσι; ...” [P. 18. 175] – “справді тепер володар; ...”; “ἢ ρα νύ μοι βούλεσθε, παλίλλυτον ...” [P. 18. 188] – “...справді тепер мені ..., того, хто програв знову...”.

На прикладі частки *νύ(ν)* ми виявили в Нонна Панополітанського спорадичні різночитання в двох епосах.

Наступним прикладом різного вживання рухомої *η* є засвідчена у “Діонісіаці” частка *μή*, яка вживається з *ν* *ἐφελκυστικόν* і без: “... *μή ποτέ σοι Κυθέρεια, μή Ἄρτεμις Ἰλαος...*” [D. 15. 391] – “... ні нарешті тобі Кіферська (Афродіта), ні Артеміда милостива...”; “... *μή τις ἀγνηορέων ...*” [D. 21. 163] – “... ні хтось хоробрих...”.

У “Парафразі” частка *μή* зафіксована неklasично у *ἐφελκυστικόν*, точніше, з повним її нівелюванням. *Μή* використано 77 разів, з них перед голосною 15 разів: 13 разів із легким придином, 2 рази з важким; а частка *μήν* не зафіксована взагалі: “... *εἰ μή ἔην βροτὸς οὐτός ἐπουρανίου βασιλῆος...*” [P. 9. 159] – “... якщо не був цей смертний володарем небесним...”; “... *εἰ μή ἐγὼ τελέω ζωαρκέος ἔργα τοκῆος...*” [P. 10. 132] – “... якщо не саме я життєзабезпечую справи батька...”; “*ὄφρα μή Ἑβραίοις μεταχείριος ἐκδοτος εἴην.*” [P. 18. 172] – “... поки євреям не був виданий у ворожі руки...”; “*εἰ μή ἵνα κλέψειεν ἀμάρτυρος ἢ καὶ ὀλέσσο?*” [P. 10. 33] – “... недоведений, якщо лише не украв би й не зруйнував...”.

Якщо в “Діонісіаці” Нонна Панополітанського виявлено тенденцію до нівелювання значення знаків пунктуації при вживанні *ν* *ἐφελκυστικόν*, то в “Парафразі” констатуємо іншу закономірність: конструкцію *-σι* + *двокрапка* + *приголосний* засвідчено 50 разів у “Діонісіаці”, 4 рази в “Парафразі”; *-σι* + *кома* + *приголосний* – 115 разів у “Діонісіаці”, 14 разів в “Парафразі”; *-σιν* + *двокрапка* + *голосний* – 74 рази в “Діонісіаці”, 1 раз у “Парафразі”; *-σιν* + *кома* + *голосний* (і з важким і легким придином) – 111 разів у “Діонісіаці”, 17 разів у “Парафразі”. Загалом формант *-σιν* вживається 248 разів, із них поєднання *-σιν* + *кома* – 17 разів; *-σιν* + *крапка* – 1 раз; *-σιν* + *двокрапка* – 1 раз; *-σιν* + *колон* – 1 раз. А формант *-σι* – 259 разів, із них *-σι* + *двокрапка* – 4 рази; *-σι* + *колон* – 0 разів; *-σι* + *крапка* – 3 рази; *-σι* + *кома* – 14 разів.

Водночас у “Діонісіаці” зустрічається конструкція *ἔννεπεν*+*двокрапка*+*приголосний* та *ἔννεπε*+*кома*+*голосний*: “...*ἔννεπεν: ἀμβροσίην...*” [D. 21. 17] – “сказав: амброзію...”; “...*ἔννεπε, καὶ ...*” [D. 16.365] – “сказав, і...”; “...*ἔννεπε: καὶ ...*” [D. 32. 46] – “... сказав: і...”.

Автор при *ν* *ἐφελκυστικόν* важкий придином прирівнює до приголосного, однак засвідчено також невживання *ν* *ἐφελκυστικόν* і при легкому придином: “... *γεγάσιν ἀπ’...*” [D. 2. 450] – “... народили з...”; “... *καὶ νῦ εἰς χθόνα ῥίψεν ...*” [D. 22. 312] – “... коли ж у землю кинув...”.

Можемо зробити висновок про нерозрізнення Нонном Панополітанським важкого й легкого придином. Залежно від діалектів вживання важкого придином в епоху койне різнилося: важкий придином в аттичному діалекті, він тяжіє до його збереження в післякласичний період давньогрецької мови, тоді як іонійський діалект характеризувався псילוною. А за свідченнями рукописів, важкий придином перестав вимовлятися з III ст. до н. е. [10, с. 208].

Однак ця тенденція яскраво простежується в “Діонісіаці” при використанні *ν* *ἐφελκυστικόν*. А прирівнювання важкого придином до приголосного в “Парафразі” не засвідчено, так, частка *κεν* у тексті “Парафрази” вжита 41 раз, із них перед голосною з важким придином 6 разів, приміром: “*κεν ὑμῖν* [P. 14. 61], *κεν ἡμετέροιο* [P. 16. 44], *κεν ὑμῖν* [P. 18. 186], *κεν ὁ σπεύρων* [P. 4. 171], *κεν ὑμείων* [P. 8. 95], *κεν ὑμῖν* [P. 14. 61]”.

Проаналізований у статті матеріал може бути використаний в нормативних курсах давньогрецької мови, історії та діалектології грецької мови. Установлені випадки різночитання *ν* *ἐφελκυστικόν* у двох епосах Нонна – “Діонісіаці” і “Парафразі” – зумовлені насамперед впливами сучасного авторів койне, аттичним та гомерівським діалектами, а також потребами розміру. Цікаву закономірність у мовленні Нонна Панополітанського щодо вжитку *ν* *ἐφελκυστικόν* становить той факт, що більшість явищ мають паралелі і в “Діонісіаці”, і в “Парафразі”, проте виявлено випадки й різного вжитку, зокрема у *μή(ν)* та *νύ(ν)*. З огляду на полеміку щодо авторства текстів [5] видаються перспективними подальші дослідження відображення мовної особистості автора на рівні мови та в контексті інтертекстуальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головач Уляна. Грецька мова (койне елліністично-римського періоду). Вид. 2-ге, виправлене і доповнене / Уляна Головач, Галина Шепель. – Львів, 2008. – Ч. 1. – 280 с.
2. Гринбаум Н.С. Проблема древнегреческого литературного языка / Н. С. Гринбаум // Вопросы языкознания. – 1977. – № 6. – С. 85–89.
3. Звонська Л.Л. Давньогрецька мова / Леся Леонідівна Звонська. – К. : ВПЦ “Київський університет імені Тараса Шевченка”, 2007. – 711 с.
4. Звонська Л.Л. Історія грецької мови / Леся Леонідівна Звонська. – К. : ВПЦ “Київський університет імені Тараса Шевченка”, 2011. – 384 с.
5. Луценко Т.Л. Історія дослідження “ноннівського” питання у класичній філології / Тетяна Леонідівна Луценко // Studia Linguistica : [зб. наук. пр.]. – Вип. 8. – К. : Вид. дім Бураго, 2014. – С. 270–274.
6. Светнам Джеймс. Вступ до грецької мови Нового Завіту. Морфологія / Перекл. з англ. і ред. У. Головач. – Львів : Вид-во ЛБА, 1995. – 400 с.
7. Славянская М.Н. Учебник древнегреческого языка : Изд. 2-е, исправленное и дополненное / Марина Николаевна Славянская. – М. : Филоматис, 2003. – 620 с.
8. Соболевский С.И. Древнегреческий язык / Сергей Иванович Соболевский. – Фототипическое издание. – СПб. : “Издательство Олега Абышко”, “Университетская книга – СПб”, 2013. – 616 с.
9. Тронский И.М. Вопросы языкового развития в античном обществе / И.М. Тронский. – Л., 1973. – 207 с.
10. Smyth H.W. A Greek grammar / H.W. Smyth. – Cambridge, 1956. – 808 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

11. Українсько-давньогрецько-латинський словник. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2010. – 271 с.
12. Alpha. Древнегреческо-русский словарь. Version 3.0 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: gurin.tomsknet.ru/alpha.html.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

13. Nonni Panopolitae Dionysiaka / Nonnus of Panopolis. – Antverpiae : ex officinal Chistofori Plantini, 1569. – 1576 p.
14. Nonni Panopolitae Metaphrasis Evangelii Ioannei / Nonnus of Panopolis. – Lipsiae, 1834. – 199 p.

Дата надходження до редакції 12.05.2016

LITERATURA

1. Holovach Uliana. Hretska mova (koine ellinistychno-rymskoho periodu). Vyd. 2-he, vypravlene i dopovnene / Uliana Holovach, Halyna Shepel. – Lviv, 2008. – Ch. 1. – 280 s.
2. Hrynbaum N.S. Problema drevnehrecheskoho lyteraturnoho yazika / N. S. Hrynbaum // Voprosi yazikoznanyia. – 1977. – № 6. – S. 85–89.
3. Zvonska L.L. Davnohretska mova / Lesia Leonidivna Zvonska. – K. : VPTs “Kyivskiy universytet imeni Tarasa Shevchenka”, 2007. – 711 s.
4. Zvonska L.L. Istoriia hretskei movy / Lesia Leonidivna Zvonska. – K. : VPTs “Kyivskiy universytet imeni Tarasa Shevchenka”, 2011. – 384 s.
5. Lushchenko T.L. Istoriia doslidzhennia “nonnivskoho” pytannia u klasychnii filolohii / Tetiana Leonidivna Lushchenko // Studia Linguistica : [zb. nauk. pr.]. – Vyp. 8. – K. : Vyd. dim Buraho, 2014. – S. 270–274.
6. Svetnam Dzheims. Vstup do hretskei movy Novoho Zavitu. Morfolohiia / Perekl. z anhl. i red. U. Holovach. – Lviv : Vyd-vo LBA, 1995. – 400 s.
7. Slaviatynskaia M.N. Uchebnyk drevnehrecheskoho yazika : Yzd. 2-e, yspravlennoe y dopolnennoe / Maryna Nykolaevna Slaviatynskaia. – M. : Fylomatys, 2003. – 620 s.
8. Sobolevskiy S.Y. Drevnehrecheskyi yazik / Serhei Yvanovych Sobolevskiy. – Fototypycheskoe yzdanye. – SPb. : “Yzdatelstvo Oleha Abishko”; “Unyversytetskaia knyha – SPb”, 2013. – 616 s.
9. Tronskiy Y.M. Voprosi yazikovooho razvytyia v antychnom obshchestve / Y.M. Tronskiy. – L., 1973. – 207 s.
10. Smyth H.W. A Greek grammar / H.W. Smyth. – Cambridge, 1956. – 808 p.

SPYSOK LEKSYKOHRAFICHNYKH DZHEREL

11. Ukrainsko-davnohretske-latynskiy slovnyk. – K. : VPTs “Kyivskiy universytet”, 2010. – 271 s.
12. Alpha. Drevnehrechesko-russkyi slovar. Version 3.0 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: gurin.tomsknet.ru/alpha.html.

SPYSOK DZHEREL ILIUSTRATYVNOHO MATERIALU

13. Nonni Panopolitae Dionysiaka / Nonnus of Panopolis. – Antverpiae : ex officinal Chistofori Plantini, 1569. – 1576 p.
14. Nonni Panopolitae Metaphrasis Evangelii Ioannei / Nonnus of Panopolis. – Lipsiae, 1834. – 199 p.